

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 336.225.674

Фактори необхідності організації та проведення аудиту на підприємствах України

Беренда Н.І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Національного університету харчових технологій

Ялигіна М.С.

студентка
Національного університету харчових технологій

Авторами досліджено фактори, що зумовлюють необхідність організації і проведення аудиторських перевірок фінансової звітності на надання супутніх робіт – аудиторських послуг в Україні. Представлено основні визначення економічної сутності аудиту та розгалужена класифікація видів аудиторського контролю. Визначено переваги організації та проведення аудиту на підприємствах.

Ключові слова: аудиторська діяльність, сутність аудиту, аудиторські послуги, класифікація аудиту, необхідність аудиту, перспективи розвитку.

Беренда Н.И., Ялыгина М.С. ФАКТОРЫ НЕОБХОДИМОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ УКРАИНЫ

Авторами исследованы факторы, которые обуславливают необходимость организации и проведения аудиторских проверок финансовой отчетности на предоставление сопутствующих работ – аудиторских услуг в Украине. Представлены основные определения экономической сущности аудита и разветвленная классификация видов аудиторского контроля. Определены преимущества организации и проведения аудита на предприятиях.

Ключевые слова: аудиторская деятельность, сущность аудита, аудиторские услуги, классификация аудита, необходимость аудита, перспективы развития.

Berenda N.I., Yalyhina M.S. NECESSARY FACTORS FOR THE ORGANISATION AND CONDUCT OF AUDIT AT THE ENTERPRISES OF UKRAINE

The authors investigated the factors that determine need for organizing and conducting audits of financial statements for the provision of related work – audit services in Ukraine. The article presents the basic definitions of the economic nature of audit and extensive classification of types of audit. As a result of the research shows the benefits of organization and holding of audit of the enterprises.

Keywords: auditing, nature of audit, audit services, classification of audit, need for audit, development prospects.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аудиторська діяльність виступає важливим чинником в умовах ринкової економіки. Євроінтеграційний шлях України зумовлює нагальну необхідність подальшого розвитку та вдосконалення функцій діяльності як складової частини фінансово-економічного контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблеми розвитку та необхідності аудиту в умовах ринкової економіки здійснили такі вчені: А. Аренс, Дж.К. Лоббек, В.Я. Савченко, В.К. Андрєєв, В.В. Сопко, В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова,

С.Б. Ільїна, О.М. Брадул, М.Ф. Огічук, Ф.Ф. Бутинець та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Особливу увагу необхідно, з нашої точки зору, приділити факторам, які визначають необхідність проведення аудиторських перевірок, та перевагам як результату таких перевірок.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є виокремлення чинників, які зумовлюють нагальну необхідність організації та проведення аудиторської діяльності на підприємствах України та визначення переваг як результату цієї діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні аудит існує відносно недавно, лише з 1993 р. з прийняттям Закону України «Про аудиторську діяльність» можна говорити про аудит як цілісну систему. Тобто аудиторська діяльність в Україні є відносно молодим видом діяльності, але з переходом України до ринкової економіки виникає необхідність розвитку та вдосконалення аудиту, оскільки він є інструментом фінансово-економічного контролю.

Історично на розвиток аудиту вплинула недовіра власників підприємств до найманих ними керуючих. Із метою попередження та виявлення недоліків, зловживань, розкрадань грошових коштів та матеріальних цінностей власники змушені були вдаватись до перевірки фінансової звітності незалежним аудитором.

В отриманні достовірної та правдивої інформації про фінансовий стан підприємства зацікавлена велика кількість її користувачів, як внутрішніх, так і зовнішніх.

Наявність достовірних даних необхідна не лише власникам, але й кредиторам із метою спроможності достовірної оцінки надійності погашення позик та виплати відсотків. Постачальники мають на меті отримати інформацію про здатність підприємства вчасно погасити кредиторську заборгованість, працівників підприємства цікавить інформація щодо стабільності та рентабельності підприємства для оцінки своїх перспектив подальшої зайнятості на даному підприємстві.

Сьогодні у власників та кредиторів немає змоги самостійно впевнитися, що відображені в бухгалтерському обліку операції є законними і правильно відображені у фінансовій звітності, оскільки вони зазвичай не мають ні доступу до бухгалтерських даних, ні належного досвіду, тому потребують послуг аудитора.

Таким чином, необхідність аудиту зумовлена:

- розширенням кола власників за рахунок акціонування та емісійних операцій;
- наявністю розриву між реальною власністю та місцем знаходження власника;
- управління власністю здійснює найманий працівник, який може ігнорувати інтереси власника.

Аудит має на меті забезпечити впевненість, що перевірена аудитором фінансова звітність не містить суттєвих перекручень.

Крім того, потреба в послугах аудиторських фірм виникла у зв'язку з такими обставинами:

- можливість необ'єктивної інформації з боку адміністрації у випадках конфлікту між нею і користувачами цієї інформації (власниками, інвесторами, кредиторами);

- залежність наслідків прийнятих рішень (а вони можуть бути дуже значні) від якості інформації;

- необхідність спеціальних знань для перевірки інформації;

- часткова відсутність у користувачів інформації доступу для оцінки її якості.

Ці проблеми дає змогу вирішити незалежний аудит.

Аудиторська діяльність є важливим чинником в умовах ринкової економіки. Існує велика кількість трактувань сутності аудиту. Зокрема, згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність», аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [1].

Міжнародні стандарти аудиту стверджують, що аудит – це перевірка фінансових звітів або донесеної до них фінансової інформації об'єкта незалежно від того, приносить прибуток або ні, його розміри і форми організації, коли така перевірка здійснюється з метою вираження подальшої думки [2, с. 9].

На думку американських вчених А. Аренса і Дж.К. Лоббека, під аудитом слід розуміти процес, за допомогою якого компетентний незалежний працівник нагромаджує й оцінює свідчення про інформацію, яка підлягає кількісній оцінці і належить до специфічної господарської діяльності, з метою визначення і вираження у своєму висновку ступеня відповідності цієї інформації встановленим критеріям [3, с. 7].

В.Я. Савченко пише, що аудит – це процес, під час якого компетентна, незалежна особа збирає й оцінює свідчення про кількісну інформацію, яка стосується конкретного економічного суб'єкта, з метою встановлення і відображення у звіті ступеня відповідності цієї кількісної інформації встановленим критеріям [4, с. 15].

В.К. Андрєєв наголошує: «Аудиторська діяльність – це форма фінансового контролю, організована на комерційній основі, поряд із фінансовим контролем, який здійснюється в межах законодавства спеціально уповноваженим на те державним органом» [5, с. 23].

В.В. Сопко, В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова, С.Б. Ільїна, О.М. Брадул вважають, що аудит – це необхідна своєрідна експертиза бізнесу, фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, за допомогою якої визначаються критерії достовірності показників фінансової діяльності, ведення обліку та аналізу [6, с. 19].

Найпоширенішим у світі є обов'язковий аудит фінансової звітності щодо підтвердження її достовірності. Проте практика роботи зарубіжних і вітчизняних аудиторів (аудиторських фірм) доводить, що аудит – це не тільки підтвердження достовірності фінансової звітності, а й надання різного роду послуг.

Аудитори (аудиторські фірми) у процесі своєї діяльності вирішують також низку завдань, пов'язаних із наданням аудиторських послуг:

– перевірку ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, законності господарських операцій;

– допомогу в організації бухгалтерського обліку;

– допомогу у відновленні та веденні обліку, складанні бухгалтерської (фінансової) звітності;

– допомогу в податковому плануванні і розрахунку податків;

– консультування з окремих питань ведення обліку та складання звітності;

– експертні оцінки та аналіз результатів господарської діяльності;

– консультування з широкого кола фінансових і правових питань, маркетингу, менеджменту, технологічне й екологічне консультування тощо;

– розробку установчих документів тощо;

– надання інформації про майбутніх партнерів;

– інформаційне обслуговування клієнтів;

– інші послуги [7].

Із метою кращого розуміння змісту аудиту, його мети та функцій розглянемо класифікацію аудиторського контролю (рис. 1).

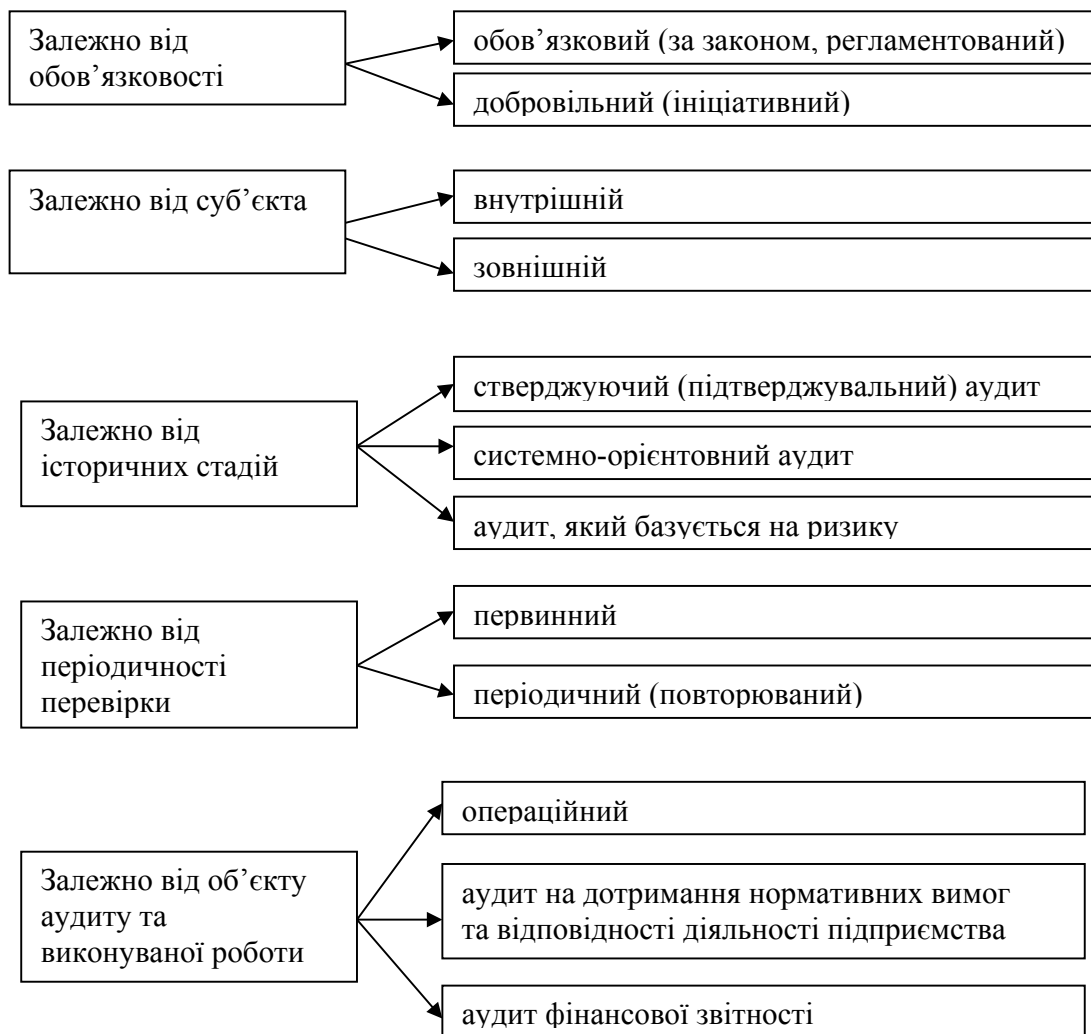

Рис. 1. Класифікація видів аудиту

Добровільний аудит проводиться з ініціативи самого суб'єкта господарювання аудиторськими фірмами (аудиторами) незалежно від того, чи передбачена така перевірка законом. Метою цього виду аудиту можуть бути: з'ясування стану фінансової звітності підприємства та її показників, здійснення контролю роботи обліково-фінансового апарату, аналіз стану бухгалтерського обліку в цілому та окремих його розділів тощо.

Згідно із Законом України «Про аудиторську діяльність», обов'язкове проведення аудиту передбачене для:

а) підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності публічних акціонерних товариств, підприємств – емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету;

б) перевірки фінансового стану засновників банків, підприємств з іноземними інвестиціями, публічних акціонерних товариств (окрім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників;

в) емітентів цінних паперів, які здійснюють публічне розміщення, та похідних (деривативів), а також при отриманні ліцензії на здійс-

нення професійної діяльності на ринку цінних паперів [1].

Зовнішній аудит – незалежний аудит відносно контрольованого підприємства, що здійснюється на підставі договору з підприємством-замовником. Зовнішній аудит проводиться з метою перевірки законності господарських операцій, достовірності фінансової звітності, бухгалтерського балансу, а також визначення відповідності ведення бухгалтерського обліку встановленим стандартам і процедурам.

Внутрішній аудит являє собою незалежну діяльність суб'єкта господарювання, спрямовану на перевірку та оцінку його діяльності в інтересах керівництва. Внутрішній аудит повинен забезпечувати адекватність управління підприємства на всіх його рівнях, високу конкурентоспроможність і прибутковість підвідомчих одиниць, достовірність і точність обліку, полегшувати проведення зовнішнього аудиту тощо. Внутрішній аудит є невід'ємною частиною управлінського контролю підприємства. Внутрішній аудит проводиться з метою вдосконалення організації та управління виробництвом і пошуком резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Порівнюємо внутрішній та зовнішній аудит у табл. 1.

Висновки з цього дослідження. Можна стверджувати, що розвиток аудиту в Україні почався з квітня 1993 р. Однак аудит в Україні ще не став атрибутом ринкової економіки. На сьогоднішній день аудит є необхідним тільки в окремих зарубіжних країнах.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика зовнішнього і внутрішнього аудиту

Елементи	Внутрішній аудит	Зовнішній аудит
Масштаб перевірки	Взаємозалежні функції із системою управління	Визначається видом аудиту та законодавчими актами, що регулюють його проведення
Об'єкт аудиту	Визначається керівництвом. Мета – забезпечення збереження активів, недопущення збитків та підвищення ефективності діяльності підприємства	Визначається статусом підприємства. Домінує аудит фінансової звітності та бухгалтерського балансу
Кваліфікація	Визначається на погляд управляючих структур. Визначається меншим за ступенем незалежності та нижчим професійним рівнем внутрішнього аудитора	Чітко визначена законодавством. Аудит визначається високим ступенем незалежності та високим професійним рівнем аудитора
Методи, які використовуються	Мають багато спільного. Їх розрізняє лише обсяг і точність перевірок	
Мета	Визначається керівництвом	Впливає із законодавства, а також рішення суду, зовнішніх потреб
Звітність	Звітність перед керівництвом	Звітність перед замовником

Аудиторський контроль в Україні ґрунтується на взаємній зацікавленості підприємства з боку власників; держави в особі фіскальних служб, оскільки держава має можливість забезпечити контроль достовірності фінансової звітності і має дохід від аудиторської діяльності; аудиторських фірм у реалізації своїх послуг згідно з принципом розрахунку.

Проведення аудиту на підприємствах має певні переваги, які полягають у:

– спрощенні процедури отримання фінансової допомоги завдяки поданню завірених аудитором документів про фінансовий стан підприємства;

– можливості отримати кваліфіковану допомогу у вирішенні різноманітних проблем: аудиторів часто запрошують як арбітра при вирішенні специфічних спірних питань між партнерами;

– спрощенні процедури залучення нового партнера завдяки можливості вивчити висновки аудитора про фінансовий стан підприємства;

– спрощенні відносин із податковими органами, оскільки перевірені аудитором рахунки викликають більшу довіру;

– можливості уникнення суперечок між партнерами, особливо в ситуаціях зі складною угодою про розподіл прибутку, завдяки тому, що рахунки піддаються об'єктивному аналізу з боку незалежного аудитора.

Отже, аудиторська діяльність відіграє важливу роль у системі фінансового контролю підприємства. Саме завдяки розвитку ринкової економіки з'являється необхідність в існуванні такого елемента контролю, як аудит, який дає змогу виправляти помилки та запобігти шахрайству на підприємстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993 р. № 3125-XII, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики ; пер. з англ. – К. : СТАТУС, 2006. – 1152 с.
3. Аренс А. Аудит / А. Аренс, Дж. Лоббек ; пер. с англ. гл. ред. проф. Я.В. Соколова. – М. : Финансы и статистика, 1995 – 560 с.
4. Аудит : [навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц.] / В.Я. Савченко, В.О. Зотов, С.А. Кириленко [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2003. – 268 с.
5. Андреев В.К. Правовое регулирование аудита в России / В.К. Андреев. – М. : Инфра- М, 1996. – 128 с.
6. Сопко В.В. Організація і методика проведення аудиту : [навч.-практ. посіб.] / В.В. Сопко, В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова, С.Б. Ільїна, О.М. Брадул. – К. : Професіонал, 2006. – 576 с.
7. Голубева Н.А. Природа аудиту / Н.А. Голубева // Міжнародний бухгалтерський облік. – 2007. – № 4. – С. 16.